

Příčiny existence veřejného sektoru. Funkce veřejného sektoru.

Přednáška 2

Obsah

- I. Příčiny existence veřejného sektoru: neekonomické a ekonomické
 - II. Ověření znalostí (samostudium)
 - III. Teorie her (dominantní strategie)
 - IV. Nobelisté (TS)
 - V. Teorie her (Nashova rovnováha)
 - VI. Nobelisté (JN)
- + (?)
- VII. Funkce veřejného sektoru - úvod.

Příčiny existence veřejného sektoru

- Neekonomické
- Ekonomické
 - Makroekonomické
 - Mikroekonomické

Neekonomické příčiny I.

Motto:

„Tržní mechanismus vytváří více nerovnosti než požadují demokratické hodnoty. Příčiny této nerovnosti nemohou být odstraněny bez obětování flexibility a efektivity kapitalistických ekonomik. Redistribuce prostřednictvím rozpočtu se stává nevyhnutelnou.“ (Tobin, 1994)

Neekonomické příčiny II.

- Spravedlnost rozdělení příjmů a majetku (sociální příčiny).
 - trh rozevívá nůžky, může vést až k sociální nestabilitě společnosti
- Tendence trhu k polarizaci bohatství a vytváření nerovnosti.
- Pro existenci veřejných zásahů do ekonomiky jsou tyto důvody asi nejdůležitější
 - problematičnost spočívá v tom, že „správné“ distribuční kritérium důchodů a bohatství ve společnosti nelze od ničeho odvodit
 - výsledek individuálních a skupinových preferencí, které se liší, někdy i zcela diametrálně.
 - tedy, subjektivní kategorie.

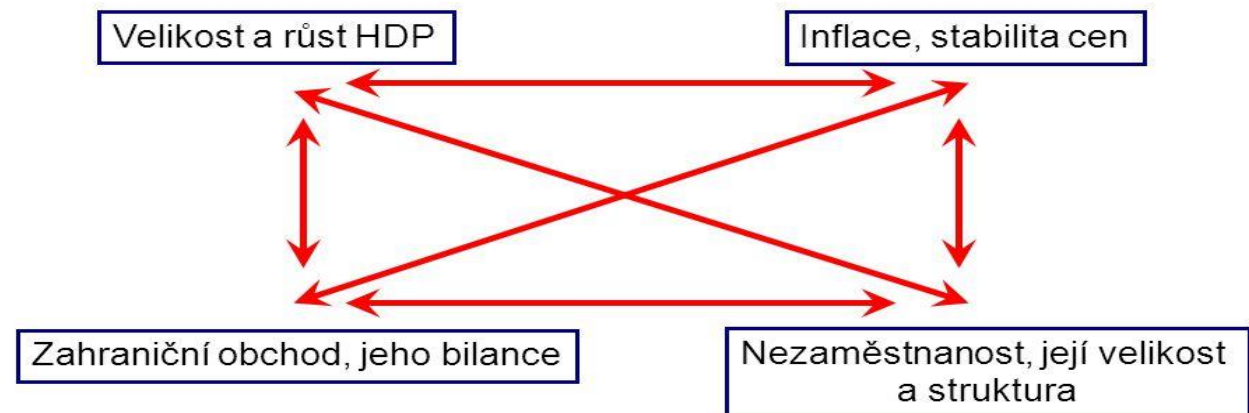
Neekonomické příčiny III.

- Primární problém vedoucí k poptávce po státním zásahu v tzv. „nesprávné“, „nespravedlivé“, „nevyhovující“ distribuci příjmů a majetku.
- Existence tzv. statků pod ochranou (*merit goods*) = situace, kdy je spotřeba nějakých statků státem přikazovaná či zakazovaná (alkohol, drogy, pornografie, povinná školní docházka, očkování).
- Důvody omezení suverenity spotřebitele odrážejí např. etické, náboženské či morální normy dané společností.
- Stát se zde chová svým způsobem jako rodič vůči dítěti (tzv. státní paternalismus). V případech, kdy jsou „společenské“ preference dostatečně jasné a intenzivní:
 - ochrana těch, kteří se nemohou suverénně rozhodovat (děti, postižení);
 - prevence, resp. snižování rizika ohrožení významných společenských hodnot (život, zdraví, demokracie, náboženství..).

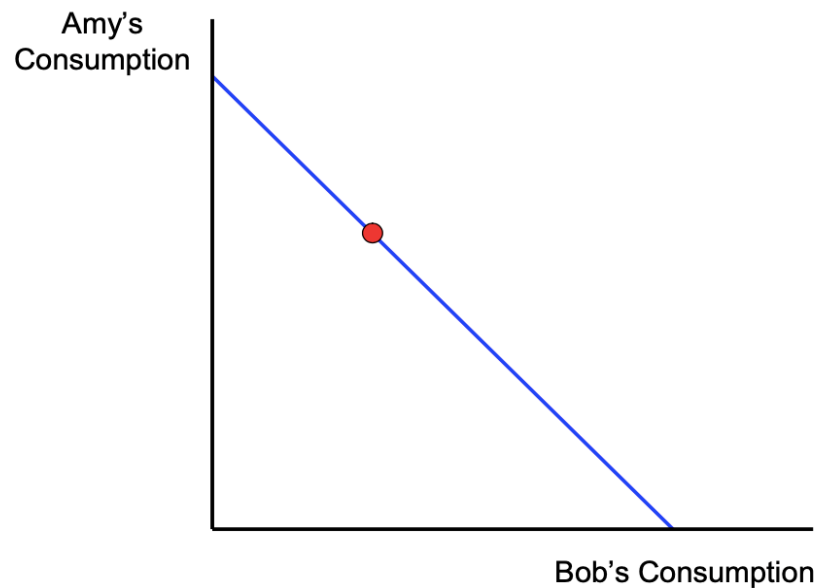
Makroekonomické příčiny

- Dlouhodobá stabilita (snaha ovlivnit)
- Dopady zásahů (selhání intervencí)?

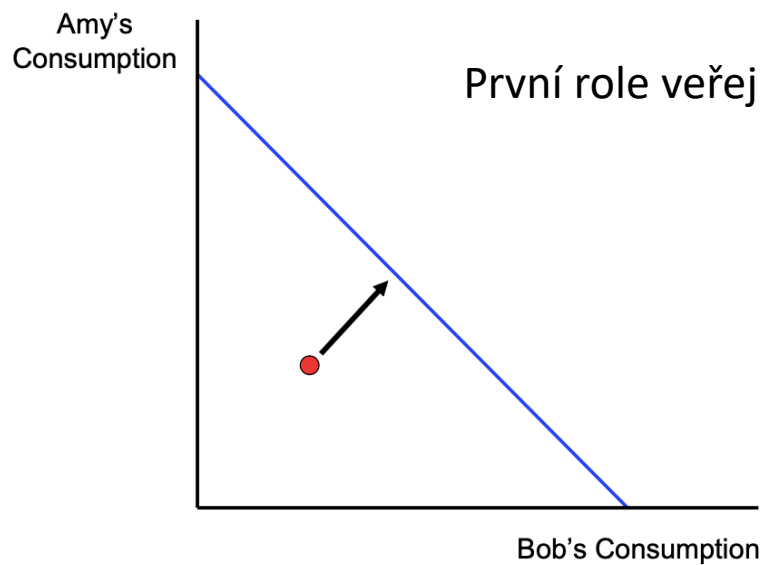
Magický čtyřúhelník

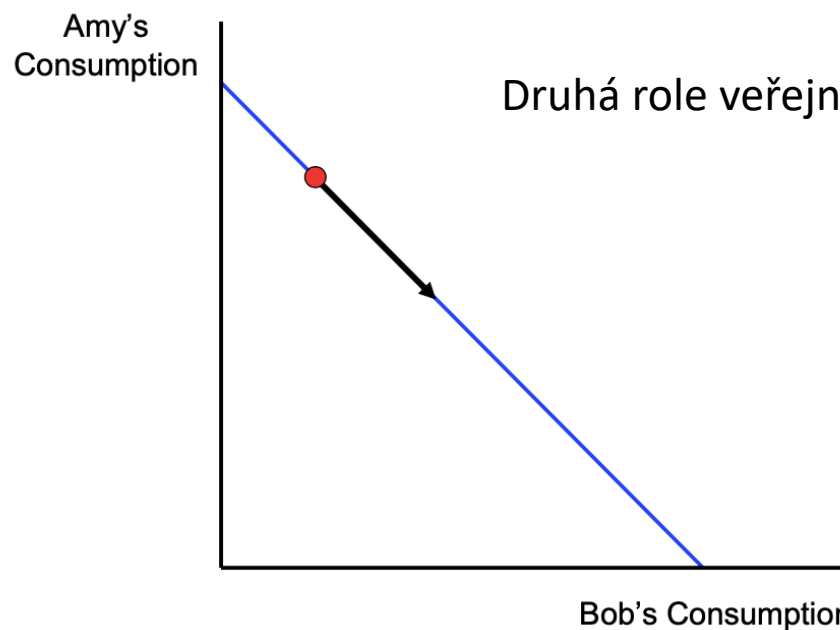
Mikroekonomické příčiny

Trh = optimální alokace zdrojů

První role veřejného sektoru: zvýšení efektivity

Druhá role veřejného sektoru: zlepšit distribuci

Mikroekonomické příčiny

- Efektivnost ekonomického systému: trh selhává v tzv. optimální alokaci zdrojů (Pareto).
- Souvisí s pokřivením tržních cen - odtud potom plyne nutnost jiných (kolektivních) alokačních mechanismů.
- Zejména jde o nedostatečnou informovanost:
 - nedostatky konkurence (tendence k vytváření monopolů, existence přirozených monopolů, asymetrické informace, neúplné trhy),
 - externality a
 - existence kolektivních (veřejných) statků.

První welfare teorém

Tržní alokace je Pareto efektivní za splnění tří předpokladů:

1. Neexistují externality
2. Dokonalá informovanost
3. Dokonalá konkurence

Vývoj role státu (samostudium: ověření znalostí)

1. Napište minimálně 5 osobností, které se ve svých pracích zabývají rolí státu v národním hospodářství.
2. Vyberte dvě osobnosti a v bodech (cca 5) napište jejich hlavní argumenty pro/ti roli státu v NH.

Teorie her jako alternativa k NE vysvětlení příčin existence VS

- Dva zloději Dále a Bob chyceni na místě činu loupeže s důkazy, které nezpochybnitelně ukazují na jejich spoluúčast na loupeži.
- Policii však chybí přímý důkaz, že právě tihle dva lupiči jsou zároveň pachateli činu a ne pouzí překupníci lupu.
- Policie se rozhodne umístit oba muže do oddělených místností a oběma předloží následující nabídku:
 - Pokud se Dále k loupeži *přizná* a jeho partner Bob se k této loupeži nepřizná, je Dale volný a Bob bude odsouzen na maximální možnou výši trestu – 20 let vězení.
 - V případě, že lupič Dale policii spolupráci odmítne a k loupeži se *nepřizná* a jeho partner Bob se naopak k loupeži přizná, je Dale odsouzen k 20ti letému trestu a Bob je propuštěn na svobodu.
 - Pokud se *oba* lupiči k loupeži *přiznají*, policie již jejich další spolupráci nepotřebuje a tudíž jsou oba lupiči odsouzeni na základě prokázaného zločinu k 10ti letému trestu.
 - Ačkoli to policie explicitně nevyjádřila, platí, že v případě, kdy se *oba* ke svému zločinu *nepřiznají*, lze jim pouze dokázat spoluúčast na loupeži, za kterou jim hrozí jednoletý trest vězení.
- Celou nabídku Daleovi doplní policie informací o tom, že Bobovi byla učiněna stejná nabídka.
- Jelikož jsou oba lupiči drženi v oddělených místnostech, nemohou spolu komunikovat a musí se tedy rozhodovat nezávisle.

		Lupič Bob	
		Nepřiznat se	Přiznat se
Lupič Dale	Nepřiznat se	1 rok; 1 rok	20 let; 0 let
	Přiznat se	0 let; 20 let	10 let; 10 let

Výplatní matice

- TH vychází z existence dokonale racionálních, užitek maximalizujících jedinců, každý z lupičů se rozhodne s ohledem na maximalizaci vlastního užitku. Protože spolu lupiči nemohou komunikovat, musí se každý z nich snažit o maximalizaci vlastního užitku s přihlédnutím k tomu, co udělá druhý z lupičů. To je také základním atributem situací, které jsou analyzovány nástroji teorie her.

Vězňovo dilema

- Nekooperativní hra
- Existence dominantní strategie
- Hra má jednu rovnováhu = rovnováha **dominantní strategie**
- Tento typ her není typický, resp. nejčastější.

Vězňovo dilema

- ilustruje celou řadu situací, kdy jednotlivci ve snaze maximalizovat vlastní užitek jako celek ztrácejí a docházejí k rovnováze, která není efektivní v paretovském smyslu.
- odkazuje na mikroekonomický pojem „selhání trhu“, je racionální se ptát, zda je uvedené selhání možno nějakým způsobem řešit.
 - za jinak stejných okolností (zejména zachování nekooperace) je hra typu vězňovo dilema možno řešit pouze zásahem externího subjektu.
 - Taková externí autorita poté může hráčům některé strategie „zakázat“ a dovést je k paretovsky efektivnímu řešení hry.
 - V případě klasického vězňova dilematu je takovou externí autoritou např. nadřízený oběma lupičům („kmostr“), který již před loupeží stanoví, že pokud budou lupiči přistiženi a bude odsouzen pouze jeden z lupičů, bude druhý (svobodný) lupič potrestán.
 - **V případě ekonomiky to bude stát/vláda/veřejný sektor**

Nobelisté

Thomas C. Shelling

- Irena Kemény a T. Ziegler

Nashova rovnováha

- Většina situací, ke kterým v běžně dochází a které je možno analyzovat pomocí teorie her, však v sobě neobsahuje jednoznačné (dominantní) řešení.
- Tedy i po analytickém rozboru nenacházíme strategii, která by byla vždy lepší bez ohledu na chování oponenta.
- Optimální strategie každého z hráčů v tomto případě tedy závisí na hráčově předpokladu o strategii, kterou zvolí oponent.

Battle of sexes

Dvojice – Oldřich a Božena – se chystají společně povečeřet. Dohodnou se, že Oldřich cestou z práce koupí víno a Božena hlavní jídlo. Oldřich může koupit bílé či červené víno, zatímco Božena se rozhoduje mezi hovězím steakem a kuřecím řízkem. Oba preferují červené víno k hovězímu a bílé víno ke kuřecímu masu. Jelikož se znají, tak vědí, že Oldřich by nejraději steak s červeným vínem, Božena by naopak dala přednost bílému vínu s kuřecím masem. V každém případě preferují jakoukoli z těchto kombinací před konzumací červeného vína ke kuřecímu masu či bílého vína k hovězímu (kromě kulinářských důvodů je k tomu vede i snaha po nalezení dohody).

Těším se na příští týden 😊